

kladivy a pod hrozbou klatby slovy Apoštolovými (ačkoli se jich dovolávají
170 neprávem) vtloukají do hlavy své zhoubné kázání, protivící se všemohou-
címu bohu, pravdě, spravedlnosti a milosrdenství.

Vždyť aby ještě utvrdila ničemnost své liščí lstivosti, ta žena, z níž
dělají učitelku, takto pokračuje: „Nadto, když ten, kdo je postaven nad
jinými, tvrdí nebo přikazuje něco proti vůli boží nebo příkazu Písma sva-
175 tého, toho mějte za falešného svědka a za svatokrádce!“

*

Slyšte to, všichni národové, ušima to vnímejte všichni obyvatelé
západu, prostí synové lidu obecného stejně jako synové povýšených jednot-
livců, bohatý stejně jako chudý! Ačkoli ústa má nedovedou mluvit moudrost
a rozvažování mého srdce se nechce pouštět do důmyslného zkoumání,
180 přece jsem naklonil své ucho, abych vyslechl jejich mistry skrze ženu, jak
jsem pověděl vpředu, abych vyslechl jejich vlastní zvrácenost a záludné
svádění namířené proti mnohým. Těm, opakuji, říká toto: „Když ten, kdo
je postaven nad jinými, tvrdí nebo přikazuje něco proti vůli boží nebo
příkazu Písma svatého, toho mějte za falešného svědka a za svatokrádce!“

185 Hle, slyšeli jste, nejmilejší, o smyčce, kterou hříšníci naličili, aby se do
ní sami chytili. Nastrojili své šípy a schovali do toulce, aby je ze skryší
vystřelovali a zabíjeli lidi přímého srdce a nevinného aby lapili do pasti své
úskočnosti. Předkládají zprvu pravdu Písma a potom do ní ponenáhlu jako
do sladkého medu přikapávají otrávený jed svých výmyslů, aby zabíjeli.
190 Vy, kteří jste přece prošli školami, víte dobře, že
„když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají“.

8 na pět složek papíru: každá složka měla jistě více listů (nejméně čtyři) – 33
Najprvé: české slovo v lat. textu – 67 *rozzuřená Jezábel*: žena izraelského krále
Achaba, která horlivě šířila kult božstva Bála, srov. 3 Král. 18,19n. – 82 *zákon
boží*: česky v lat. textu – 112 *kletby*: česky v lat. textu – 132-134 *vzít do ruky kužel...*,
aby splnila pánův příkaz: srov. Přísl. 31, 19 a 24 – 149 *V jedenástěj*: česky v lat.
textu – 150 *Není vždycky zlé, neposlechneme-li*: volně citován Dekret Graciánův
(Friedb. 1, 669) – 152 *V desátěj*: česky v lat. textu; správně však Řehoř v Dekretu
Graciánově, causa 11 (Friedb. 1, 671) – 155 *V jedenástěj*: česky v lat. textu; cit.
Dekret Graciánův (Friedb. 1, 671) – 159 *Bychom*: česky v lat. textu – 191: cit.
Katonova Disticha I, 27

JAKOUBEK ZE STŘÍBRA

Jakoubek ze Stříbra, Husův vrstevník, který přibližně v téže době jako Hus
dosáhl stejně jako on mistrovství svobodných umění a bakalářství teologie, byl
od počátku své činnosti horlivým stoupencem Viklefa a Matěje z Janova. Jako
čelný straník Husova učení neměl zájem o kněžské prebendy ani o universitní pocty
a kazatelskými projevy vyjádřil svůj odpor k světskému životu kněží. Byl původ-

cem nejvýraznějšího vnějšího projevu husitského odporu proti římské církvi, přijímání pod obojí způsobou; získal k tomu i souhlas Jana Husa, který na jeho popud o tomto tématu napsal v kostnickém žaláři zvláštní pojednání. V prvním období po Husově smrti se Jakoubek stal předním ideologem husitského hnutí (snad měl účast na formulaci čtyř Pražských artikulů) a Husovým nástupcem v Betlémské kapli. Jeho rané dílo tvoří mezičlánek mezi učením Matěje z Janova a ideologií revolučního Tábora, avšak obava z radikalismu Husových venkovských přívrženců a jejich kazatelů (např. Václava Korandy) postupně oddalovala Jakoubka od revolučního hnutí, až se počátkem dvacátých let jako odpůrce pražského lidového vůdce Jana Želivského – na jehož smrti asi nebyl bez viny – octl na kompromisním, protilidovém stanovisku pražských universitních mistrů. Zemřel 9. srpna 1429.

Literární dílo představuje Jakoubka jako vzdělaného odborného teologa, jeho spisy – i české – však postrádají společenské pronikavosti a zápalnosti projevů Husových. Největšího ohlasu dosáhly Jakoubkovy traktáty o přijímání podobojí Salvator noster (Spasitel náš) a De communione parvulorum (O přijímání malíčkových), které dal jako betlémský kazatel po Husově vzoru zapsat na stěny Betlémské kaple. České zpracování Viklefova *Dialogu mezi Pravdou a Lží o chudobě kněžstva* (asi z r. 1416) usilovalo o popularizaci Viklefova učení mezi laiky a ideologicky zdůvodňovalo zaborby církevního majetku. Jakoubkovu kazatelskou proslulost dokumentují zejména český *Výklad na Zjevení sv. Jana* (asi 1421) a *Epištoly* nedělní.

Otištěný úryvek z českého zpracování Viklefova *Dialogu* představuje Jakoubkovu snahu zpopularizovat nejen společenský dosah Viklefova díla, ale i jeho teologický obsah. Výňatek z latinského betlémského *Kázání na paměť nových mučedníků* ukazuje, kterak Jakoubek jako jeden z prvních oslavil Husovu a Jeronýmovu památku. Ukázka z *Výkladu na Zjevení sv. Jana* je příznačná pro dobové úsilí představit odpůrce husitského hnutí, zde krále Zikmunda, jako zhoubce Kristovy církve předpověděné už biblí.

PŘEKLAD VIKLEFOVA DIALOGU

Lež:

Vidím, že velmi stojíš proti žakovstvu a kněží, jakožto i proti všem zákonníkům i proti papežovi i proti celé církvi svaté i proti potvrzení od papeže kněžskému. Neb ty by chtěl, aby kněží neprodávali své modlitby, i kterakž by tehdy živi byli, neb kterým by se řemeslem měli obierati? Zdali chceš, aby byli koželuzi nebo masáři? Tak se majíc, z toho posvěcujíc božie tělo, poškrvnili by své svaté ruce těmi nečistými skutky řemeslníci.

Pravda:

Svědék mi je bůh, žeť velmi žádám duchovníeho prospěchu a úžitku stavu kněžskému. Než nechtěl bych také, by prodávali své modlitby, ani aby kupčili v duchovních věcech, ani aby lichvili, ani kterými věcmi světskými neřádě, ješto na ně neslušie, se obierali. Ale chtěl bych, aby najpilnější byli božieho zákona a někdy také tělesnými rukama podělávali, aby

neprázdnili, a tudy aby v núzi někdy potrebičky dobývali, jako svatý Pavel,
 15 řádně a skrovně a nelakomě, hříechu se v tom snažně vystříehajíc, držíce se
 oné řeholy svatého Pavla, kterúžto píše k Timoteovi v šestém rozdíle, jenž
 die: „Majíce pokrm a čím bychme se oděli, na tom mějme dosti,“ a najvíc
 aby hříechův se smrtedlných varovali a prázdnoti a kněžskou práci o lidském
 20 spasení v svém úradě snažně vedli a k boží chvále, a zvláště aby lidí neobtě-
 žovali, pro své lakomství lakomě na nich tělestných póžitkův dobývajíc
 aby se v světské úřady nepletli a jiným zlého příkladu nedávali. A poňavadž
 se je svatý Pavel, tak důstojný apoštol, někdy časem svým tělestným řemes-
 lem se obíeral a svýma jest rukama podělával, i kto z nás nynějších kněží
 25 jest důstojnější nežli svatý Pavel, aby se chtěl stydět chudě po svú rukú
 obíerati? Neb takový skutek tělestného řemesla, když se svědomím duše
 ne poškvřňuje neb škodí knězi na jeho mši, když posvěcuje svátost božieho
 těla, ani toho z jeho rukú poškvřňuje, než prázdnot a pýcha veliká, lakom-
 stvie a v světské věci neřádné zapletenie, toť velmi škodí kněžím a jich
 svědomie poškvřňuje, že nedůstojně mše slúžie. Protož každý dobrý kněz
 30 doufaj velmi v pána boha svého a zmužile bojuj proti ďáblu, světu a tělu
 a nezúfaj nikdy, a pán buoh obmyslí jeho tělestnú potřebú. Máť pamato-
 vati na onu řeč ve čtení svatého Matěje v šestém rozdíle, kdež die Kristus:
 „Nerodte pečovati řkúce: ‚Co budeme jísti neb čím se odievati?‘ Nebť lidé
 35 zpohanili tak činie. Hleďte na ptactvo nebeské, kterak je krmí, a na lilia
 polská, kterak je odievá.“ A ovšem pak nad to svých služebníkův věrných
 nenecháť bez potreby té, kterážto jim jest k duši spasení. Protož polož se
 kněz věrný v ruce boží a v tom neklad sobě hříechu svého na překážku,
 a bez pochybenie, což kolivěk se s ním stane, přijdeť jemu k velikému úžitku
 jeho duše. Protož kdyžť naň pán buoh přepustí, trp rád pokorně a mile, buď
 40 to hlad neb žíezen neb nahotu, ale ještě ne takovou, jakožto svatý Pavel,
 a ve všem tom děkuj pánu bohu a stój tvrdě v té víře, že pán böh nemóž
 opustiti svých věrných služebníkův, ješto v pravé víře a v dobrém životě
 věrně setrvají. Neb jsú knězie toliko jmenovaní, ale ne skuteční, jakožto
 pokrytí zákonníci, nadaní aneb žebráci, ješto hřešiece činie sobě překážku,
 45 že nemají od boha prospěchu v dobrém. Neb opuštujíc dobrý boží zákon
 oblékají se v jiné zákony, ješto jich Kristus neustavil, viec, nežli je buoh
 radu vydal, činiec mnohá zbytečnie šibalstva mezi sebú, prázdnot vedúce,
 na chudinu se rozkošně krmiece, a z toho obci k spasení nic neprospievající,
 nébrž obci svým pokrytstvím velmi škodiece, veliká a pyšná dělání sobě
 50 na chudinu dělajíc, aby měli krásné pokoje, aby jako na hradě seděli. A ti
 takoví pro svůj hříech častokrát bývají zpleteni na svém svědomí, žeť nevě-
 die se kterak vypravití; neb bláznivě opuštují svobodu božieho zákona. A ti
 mají obyčej druží, jakožto nábožní modlitebníci, že do roka berú peníze
 za své modlitby. A tudy lidi i sami se klamají a jiné obtěžují, a tak jeden
 55 hříech vede je v jiný hříech. Protož dobrý a pokorný kněz varuj se prázd-

nosti a neobtěžuj jiných lidí lakomě a z nedoufání k bohu dobýváje na nich tělesných póžitkův. Než zdá mi se také, že když kněz věrný, pracovitý o lidské spasení roznemóž se tak, že by více již s lidmi nemohl pracovati, a nedostatky které má-li, mají jemu pomáhati lidé, s nimiž je pracoval, v tom, co by bylo jemu potřebie.

2 *proti žákovstvu a kněží* proti klerikům (duchovním bez kněžského svěcení) a kněžstvu – 3 *proti zákonníkům* proti mnichům, proti řeholníkům – 3-4 *proti potvrzení od papeže kněžskému* proti papežskému potvrzení kněží (konfirmaci) v úřadech, ke kterým byli zvoleni nebo ustanoveni – 4 *by chtěl* kdybys chtěl – 6 *masáři řezníci; tak se mají* kdyby tomu tak u nich bylo – 6-7 *z toho posvěcujíc božie tělo, poškvrnili by...* ruce tedy by k posvěcování božího těla znečistili ruce

12-13 *aby najpílnější byli* aby si především pilně hleděli – 13 *aby podělávali* aby pracovali – 14 *aby neprázdnili* aby nezaháleli; *potřebičky* čeho je potřebí k životu; *jako svatý Pavel:* Pavel se podle podání bible živil výrobou stanů (srov. Skutk. 18, 3) – 16 *řeholy* pravidla, příkazu; *Timoteus:* žák a průvodce Pavlův, který pečoval o křesťanskou obec v Efezu; *v rozdíle* v kapitole – 18 *prázdnosti* zahálky – 19-20 *aby lidí neobtěžovali* aby nebyli lidem na obtíž – 24-25 *se po svú rukú obierati* pracovati, živiti se vlastníma rukama – 26 *ne poškvřňuje neb škodí* nepoškvřňuje ani neškodí – 31 *obmyslí jeho tělesnú potřebú* opatří, co potřebuje k životu – 33 *nerodte pečovati* nestarejte se – 35 *polská* polní; *ovšem* zcela jistě, tím spíše – 36 *polož se ať se položí*, svěří – 37 *věrný* poctivý, svědomitý – 38 *bez pochybenie* nepochybně, určitě – 39 *přepustí* dopustí – 40 *jakožto svatý Pavel:* srov. 2 Kor. 11, 27 – 41 *stój tvrdě* vytrvej pevně – 43 *jmenovaní* podle jména – 44 *pokrytí zákonníci* pokrytečtí řádoví mniši; *nadaní aneb žebráci* z bohatých nebo z žebravých řádů – 45 *opuštující...* zákon opouštějící zákon, zpronevřující se zákonu – 46 *oblékají se v jiné zákony* řídí se jinými ustanoveními – 47 *zbytečnie šibalstva* zbytečná lotrovstva – 48 *na chudinu* na účet chudiny – 49 *děláné* díla, stavby – 51 *zpleteni* zapletení – 52 *se vypraviti* uvést se do pořádku, vyprostiti se – 52-53 *a ti...* druzí a jiní – 53 *modlitebníci* kněží, kteří se živí platy od věřících za modlitby; *do roka* do stanovené lhůty – 57 *pracovitý* pilně pracující, usilující – 58 *roznemóž se* vyčerpá se, onemocní

KÁZÁNÍ NA PAMĚŤ NOVÝCH MUČEDNÍKŮ

- Přistupme nejprve k vyprávění o šlechtěném mistru Janu Husovi, kazateli evangelia, jehož život mnozí znáte. Dovolávám se proto vašeho svědectví, že byl ve svém obcování i v kázání pravdomluvný a přeslavný. Pán mu zajisté dal řeč moudrou, takže věděl, kdy se sluší promluvit. Miloval
- 5 všechny lidi se soucitnou vroucností, dokonce i své nepřátele a pronásledovatele. Jako druhý Eliáš horlivě napadl nadmíru rozbujelou nepravost Antikrista a jeho svatokupeckého kněžstva. Trýzně své tělo s takovou vytrvalostí v potu pracoval pro spásu lidu, že každý, kdo ho viděl, nabyl přesvědčení, že jeho úsilí vůbec přesahuje veškeré lidské možnosti a fyzické schopnosti.
- 10 Věru nedopřál si oddechu: vyposlouchával zpovědi, obracel hříšníky, těšil zarmoucené, kázal a psal. Byl čistý, cudný, střidmý, vždycky se boha bál a od samého začátku nebylo v jeho snažení ani pýchy, ani lakoty, ani závisti,

ani pokrytectví. Vše obětoval, ano nadto i sám sebe obětoval pro spasení duší.

15 Jeho věrné učení a zvěstování evangelia zaznívá stále nejen po celých Čechách a na Moravě, nýbrž bezmála po vši církvi. Byl jako jasně znějící polnice, neúnavný kazatel pravdy, nepřítel svatokupců, hlasatel evangelia, ústa boží. Tento spravedlivý nás všechny opustil na tomto světě hodném opovržení a ničemném a vstoupil ke Kristu, svému bohu a pánu.

20 Moudrostí svých výroků a milostí, které se mu z nebes dostalo, sloužil jak domácím, tak cizincům. Kdo od něho kdy odešel s prázdnou? Přišel-li bohatý, dostalo se mu rady, přišel-li chudý, odnášel si podporu. Nehledal svůj zisk, pracoval více než druzí a bral méně než druzí, ale vysloužil si jen nenávist.

25 Běda, již nám byl odňat a spolu s ním odešlo našemu potěšení vše, co jsme tu vyličili. Sotvaže nás on sám opustil, už se na nás valí starosti, už buší na bránu nesnáze, na všech stranách nám zbyla jen tíseň. Nezpronevěřuji se chvalořečení svatého muže, nic nevytýkám rozhodnutí, podle něhož každý dostal, čeho byl hoden: on korunu, kterou si zasloužil, my, kteří jsme zde
30 zůstali, po zásluze nekonečné bědy a útrapy. Kéž by nám nescházel, nýbrž toliko nás předcházeli! Kéž ho jednou, jakkoli z povzdálce, následujeme do života ve společenství s anděly! Nad sebou tedy plačme; vždyť jeho oplakávat brání sám rozum. Myslím, že kdyby mohl, řekl by nám: „Neplačte nade mnou, ale nad sebou plačte“ (Luk. 23). Jak mnohou potupu vytrpěl
35 tento muž oděný v pána Ježíše Krista! Jak velice ho nenáviděl nesčetný zástup zlých lidí, jak jej zvrhle a falešně podezírali! Trpělivě snesl žaloby, vyobcování, nespravedlivé, neopodstatněné a antikristovské klatby, uvalené na něho svatokupeckým kněžstvem proto, že s takovou horlivostí věrně kázal! Jak četným nebezpečím byl vydán ve dne v noci jak doma, tak v ulicích a na náměstích pražských! Byl v nebezpečí na cestách, a kamkoli zaví-
40 tal, hrozilo mu nebezpečí od falešných bratří, totiž od farářů a od prelátů, nebezpečí od knížat a ostatních světských vladařů. Všecko to trpělivě snesl pro evangelium pána Ježíše Krista.

Myslím, že dobře víte, co všecko v Kostnici vytrpěl, sotvaže tam byl
45 jat zástupem ozbrojenců. Bylo by příliš dlouhé o tom o všem vyprávět. Připomenu stručně aspoň to, že byl vězněn v okovech déle než třicet týdnů a že ho nepřátelé evangelické víry co nejvíce trápili hladem, žízní a jinými útrapami, pokušeními a úklady. Nad to nade všecko přidal pán budoucí blaženosti z obzvláštní lásky svému věrnému rytíři přetěžké nemoci těla:
50 za prvé kamínek, za druhé horečky, za třetí bolesti zubů a hlavy a za čtvrté zvracení s krví. To sám dosvědčuje v jednom ze svých listů a píše, že to jsou znamení lásky, která mu dal pán Ježíš Kristus. A uprostřed tolika a tak velkých útrap mu předkládali mnohé články nepatřičně vybrané nebo vytržené z jeho spisů, z toho některé zkomolené buď vypuštěním nebo zase

55 přidáním několika slov, takže lstivě převrátili smysl vět, jinak než on mínil. A protože mu nikterak nechtěli poskytnout veřejné slyšení, jak by se bylo slušelo, odpověděl na ony články sedě ve vězení. Když jim pak jeho odpovědi nedaly možnost, aby ho odsoudili, složili proti němu jiné vymyšlené články.

60 Když byl konečně přiveden před valné shromáždění, prohlásil, že se ochotně chce dát poučit a že pokorně odvolá, jestliže snad v něčem zbloudil. Ale tyto jeho odpovědi, zdůvodněné z Pisem, velice pokorné a mírné, vynesly mu u těchto lidí jen posměch a urážky. Byly jako troud a roznítily je proti němu ještě k nenávislnějšímu pronásledování. Proto když se dlouho
65 dožadoval od koncilu poučení, dostalo se mu odpovědi: „To měj jako poučení: doktoři prohlašují o člancích vybraných z tvých knížek, že jsou bludné, že je máš odvolat, a co proti tobě vypověděli svědkové, odpřisáhnout.“

Posléze v sobotu po svátku svatého Prokopa byl nad ním vyneseno
70 konečný rozsudek před celým koncilium, shromážděným v jednom kostele. Toho dne byly totiž předloženy od kanovníků, farářů, oltářníků, doktorů a mistrů jako svědků mnohé jiné články, domněle prokázané falešnými svědectvími. Když odpovídal, že to nejsou jeho články, zabraňovali mu mluvit a okřikovali ho, aby mlčel. A co dále? Byl zbaven svého důstojenství, oblékli ho do kněžského roucha a hned ho z něho výsměšně a potupně
75 svlékli. Přitom proti němu pronášeli urážky a zlořečení. On však s pokorným srdcem odpovídal: „Pro jméno Ježíše Krista rád podstupuji tyto urážky.“ Potom byl odsouzen jako zatvrzelý, nenapravitelný kacíř se všemi svými knihami, nějací biskupové mu ve tvaru kříže prostřihli vlasy a korunovali
80 ho papírovou korunou, na niž byli vymalováni tři ďáblové a nápis: „Jan Hus arcikacíř“. A s touto nasazenou korunou byl jakoby vydán satanu. On na to však pokorně odpověděl: „A já svou duši poroučím pánu Ježíši Kristu.“ A pokleknuv modlil se se slzami v očích za své nepřátele: „Pane Ježíši Kriste, odpusť všem mým nepřítelům. Ty, pane, jistě víš, že sestavili falešné články proti mně a že falešní svědkové proti mně vypovídali.
85 Vždyť nevědí, co činí.“ Za to ho stihl opět posměch a nové urážky.

Potom byl odevzdán světské moci, která ho vedla na místo popravy a smrti. Jda cestou volal, že proti němu byla přednesena falešná a křivá svědectví a aby nevěřili, že zastával nějaké bludné články. Když dospěl na
90 popraviště, poklekl a modlil se s radostí v duši a s tváří zčervenalou. Pak jej vysvlékli do košile, uvázali řetězy a provazem ke kůlu a ze všech stran obložili tak vysokou hranicí dříví, že z ní sotva vyčnívala jeho hlava – ostatní podrobnosti pominu. Když vzplál prudký oheň, se zpěvem a s modlitbou zesnul v pánu. Jeho duch však, jak zbožně věříme, vystoupil podobně
95 jako Eliáš v ohni na nebesa do společnosti andělů.

Mistr Jeroným byl vězněn přes jeden rok ve velmi krutých žalářích

a v těžkých řetězech, s nohama i s rukama v kládě anebo spoután okovy a řetězy. V jedné věži byl po jedenáct dní pověšen hlavou dolů na trám s otvory tak těsnými a ostrými, že jak visel, nohy mu začínaly hnit, protože kůže i maso na nich byly rozdrceny. Navíc byl trápen velikou žízňí a hladem a jinými útrapami. Toto pověšení bylo tak kruté a trvalo tak dlouho, že z něho vyšel napůl mrtvý. Také proti němu sestavili články, jimiž ho pokoušeli a zkoušeli. Hlavně ho napomínali k tomu, aby odstoupil od učení mistra Jana Husa a Jana Viklefa a aby vyslovil souhlas s jejich odsouzením.

105 A ačkoli s nimi zpočátku zdánlivě částečně souhlasil, později, když mu předložili sto sedm článků, na které měl odpovědět, prohlásil ve veřejném slyšení o mnohých z těchto článků, že je vypověděli a falešně vymysleli hanební a falešní svědkové. Později rovněž ve veřejném slyšení pochválil svatý život mistra Jana Husa vyznávaje, že ho znal od mládí a že nebyl ani smilníkem,

110 ani pijanem, ani zločincem, nýbrž člověkem čistým a střízlivým, svatým a spravedlivým kazatelem svatého evangelia. A cokoli zastávali mistr Jan Hus a Viklef, co napsali proti přehmatům a okázalé zpupnosti prelátů, to všechno že chce zastávat až do smrti, neboť to byli mužové svatí. A řekl, že ve všech bodech obecné víry věří shodně s církví římskou. A v čemkoli dříve vyslovil částečný a jen formální souhlas s odsouzením mistra

115 Jana Husa, to veřejně odvolal s ujištěním, že se tak dopustil křivdy proti svatému muži a pravému jeho učení. Nakonec první sobotu po Nanebevzetí páně byl odsouzen k smrti upálením podobným rozsudkem jako mistr Jan Hus. On se však veřejně ohradil a mimo jiné řekl: „Proto mám být

120 odsouzen a zemřít, že nechci vyslovit souhlas s odsouzením těchto svatých mužů, které jste odsoudili pro články kárající a odsuzující váš život.“

Potom i jemu vložili na hlavu papírovou čepici pomalovanou červenými čerty, podobně jako učinili mistru Janovi svaté paměti, a odvedli ho na smrt. Když se pomodlil, postavili jej ke kůlu, spoutali a uvázali a podobně obklopili hranicí až k hlavě. A zapálivše oheň upálili ho, že nechtěl zapřít evangelickou pravdu. Protože vyznal před lidmi pravdu v takovém ponížení a v tak potupné smrti, dostalo se mu po smrti povýšení v slávě boha otce.

Co mám říci o jiných pěti bratřích, blahoslavených v Kristu? Času se nám nedostává, ale mnozí z těch, kdo se s nimi důvěrně stýkali, vědí, že jejich život byl čistý, pokorný, dobrovolně skromný, chudý a v duchu evangelia, nevinný a holubičí. Byli zajisté „prostí a přímí, báli se boha a varovali se zlého“. Jako věrní křesťané s pokorným srdcem a s vroucí oddaností přecho často okoušeli nejsvětější svátost, a to, jak se domnívám, s mnohem větším užtkem než my, mistři a kněží až běda pyšní, jimiž často

130 zmitá lakota, pokrytectví a marná sláva. Je to zřejmé z toho, že my, mistři a kněží, kvasem zloby nakaženi, po přijetí nejsvětější svátosti nesvlékáme opravdu se sebe starého člověka a neoblékáme se v člověka nového, stvořeného podle boha v spravedlnosti a v pravdě. Avšak řečených pět bratří

140 v pánu – ti po častém a zbožném přijímání nejsvětější svátosti žili bez pokry-
tectví a bez přetvářky v pokoře, trpělivosti a pravdě, živě majíce na paměti
veskrze chudý, strastiplný a bolestný život našeho boha vykupitele i jeho
potupný kříž. To v nich roznítlo velikou touhu trpět pro pána Ježíše Krista
a jeho evangelium a „podmanivše slovem božím všechny své myšlenky, aby
se daly v poslušnost Kristu“, snažně vyhledávali pomocí rad a rozmanitými
145 jinými způsoby vhodnou příležitost, aby směli vytrpět jakoukoli smrt pro
pána Ježíše Krista a pro jeho evangelickou pravdu. Bůh však nevzbuzuje
taková přání ve svých vyvolených nadarmo, protože bůh a příroda nic
nečiní nadarmo. A proto došlo jejich přání „nasyčení v dobrém“ tím, že se
konečně pro Krista a jeho evangelium vydali trestu smrti.

150 Z těchto pěti tři ve víře v blahoslavenou trojici sklonili zde v Praze,
veřejně a před očima velikého zástupu lidí své hlavy pod katův meč s vese-
lou tváří a s rozjasněným obličejem. Ostatní dva spálili v Olomouci v pla-
menech ohně nelidští a krutí nepřátelé evangelia a Kristova kříže – narychlo,
rozpálení nenávistí a hněvem, bez pravého a odedávna zachovávaného
155 soudního vyšetřování. Pro tyto skutečnosti, soudíme-li je podle evangelia,
zbožně věříme, že byli přeneseni ze smrti do života.

Nesluší se, abychom se tím marně chlubili, ale abychom se odřekli vši
bezbožnosti a světských tužeb a žili na tomto světě střídmě, zbožně a sprave-
dlivě a nedali se od evangelické víry svést ani cizími, odjinud přinesenými
160 naukami, ani marným filosofováním. O něm je napsáno: „Zničím moudrost
moudrých a zavrhnou opatrnost opatrných“ (1 Kor. 1). Avšak přilneme
všichni i jednotlivě každý z nás bezpečně a účinně k evangelické moudrosti
a k evangelickému učení. Svlékneme toho člověka pyšného, lakotného
a plného přetvářky, odvrhneme všechny rozkoše, lákadla, pijanství a opil-
165 ství a všechny světské marnosti, odložme nádherná, okázalá roucha a za-
přeme se opravdu uvnitř v srdci i navenek v chování a jednání jak před
bohem, tak před lidmi. Pokořme se a oblecme nového člověka, abychom žili
novým životem a osvojili si s pomocí páně onu blahoslavenou dvojí trpě-
livost pro Krista a jeho evangelium, abychom se mohli po zkáze těla věčně
170 radovat s Kristem ve společenství vítězné církve spolu s těmito i s ostatními
blahoslavenými mučedníky. Kéž nás tam dovede sám ten, jenž jest cesta,
pravda a život. Jemu s otcem i duchem svatým budiž čest a sláva na věky
věků! Amen.

Tématem kázání je citát z Mat. 5,10: Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro
spravedlnost – 1 *Přistupme nejprve...*: tento odstavec místy doslova přejímá věty,
jimiž Matěj z Janova vyličil život Milíčův (viz zde na s. 48) – 6 *druhý Eliáš*: podle
některých židovských představ se měl prorok Eliáš znovu objevit před příchodem
Mesiáše – 46 *v okovech dle než třicet týdnů*: počítáno přibližně od Husova uvržení
do žaláře u kostnických dominikánů dne 6. prosince 1414 – 51 *v jednom ze svých*
listů: v listu přátelům přítomným v Kostnici ze 7. června 1415 (Novotný, Korespon-

dence, s. 263, č. 126); další vypravování je založeno hlavně na českém zpracování zprávy Petra z Mladoňovic o Husově kostnickém procesu (viz zde s. 486) – 69 *v sobotu po svátku svatého Prokopa*: 6. července 1415 – 70 *v jednom kostele*: v biskupském kostele v Kostnici – 74 *byl zbaven svého důstojenství*: odtud užil kazatel vedle relace Mladoňovicovy také relace Barbatovy (FRB 8, č. 5) – 98 *v jedné věži*: ve věži na hřbitově svatopavelském v Kostnici – 117 *první sobotu...*: 30. května 1416 – 150 *Z těchto pěti tří... zde v Praze*: Martin, Stašek a Jan, popravení pro odboj proti odpustkům r. 1412 (viz zde též s. 165) – 152 *Ostatní dva*: bývalý člen university Jan a jeho nejmenovaný společník, kteří byli bez výsledku náhlým soudem olomouckých nepřátel Husových upáleni počátkem července r. 1415

VÝKLAD NA ZJEVENÍ

Kapitola třináctá

I viděl sem, ana z moře vystupuje šelma, mající sedm hlav a rohuov deset etc. – Tato kapitola jest o zámutcích církve, kteréž věrní k skonání světa trpěti mají, neb ještě druhá bieda neodešla. Napřed praveno jest, co věrní trpí od draka, jaký boj mají, tuto zjevně ukazuje boj cierkve s zástupem a s tělem drakovým od ďábla v cierkev uvedeným, kterýžto zástup vnitř v cierkev uveden bude.

A najprvé pokládá o zástupu ruky světské, neb ten bude z strany draka. A to pokládá pod podobenstvím šelmy vystupující z moře, a to pod jménem křesťanským. Druhé vypravuje, kterak zástup falešných duchovních správcuov jest druhý houf toho draka; a ten se vyznamenává skrz druhou šelmu. Nebo v této kapitole zmínka se činí o dvou šelmách. Druhá jest, kteráž vystupovala z země, mající dva rohy podobná beránkovi etc., a znamená zástup pokrytcuov aneb jednoho každého z toho zástupu.

A najprvé první zástup, draka, nazývá šelmou vystupující z moře. Druhé ukazuje moc toho zástupu, že mějieše hlav sedm etc. Třetí ukazuje, že ta litá šelma někdy byla umdlená. A to míní tu, že viděl jednu hlavu té šelmy zabitou. Čtvrté, že zle požívá ta šelma moci sobě puojčené, a to tu, kdež die, že dáno jest jí, aby činila boj s svatými etc. Páté ukazuje, kterak moc té šelmy jest náramně rozmnožena po všem světě, a to tu míní: „Dána jest jí moc po všem světě“ etc. Šesté napomíná věrné Jan, aby byli rozšafní a opatrní proti této lité šelmě, a to tu: „Ktož má uši k slyšení, slyš!“ Sedmé prospěchu cierkve, že ta žena obdrží boj, dotýká, kdež die: „Zdeť jest trpělivost a viera svatých.“

A že drak, totiž ďábel, v své vlastní osobě svými pokušeními nemuož tak mnoho uškoditi jako skrz své oudy, jako skrz světské a duchovnie, a protož smrti Kristovy nemohl zpuosobiti, jediné skrz Jidáše, duchovnie a světské, takéž skrze duchovní šelmu, totiž ruku světskou a duchovní,

škodí; a to jest Antikrist. Jakož die Jan, že jest již Antikristus přišel: „A antikristové mnozí učinění sú.“ Protož šelma nyní v tomto
30 místě znamená zástup světský pyšný, nadutý, hrdý, bohu a pravdě jeho protivný; císař nebo král, všickni spolu jedné zlé vůle jsouce sou šelma ta. A kdy by měla přestati, pán uložil jí cíl. A ta šelma v duostojenstvích tohoto světa a v veliké cti jest postavena; kteráž nedopustila se žádnému trestati, ale jednoho každého, ktož ji chtěl trestati,
35 chtěla zamordovati. Tak Daniel 7 die: „Viděl sem u vidění mém nočním čtyři větry, ani vějí proti sobě na moři bojující, a čtyři šelmy vystupující z moře.“ Větrové silní sou duchové, sou andělé, jimžto království sou poručena k spravování. Čtyři šelmy sou čtvera království tohoto světa. A vystupovaly z moře. Tak anděl vyložil Danielovi, že ty šelmy sou čtvero
40 království. A čtvrtou šelmu praví býti hroznou, totiž duostojenství císařství římského, kteráž jest najlítější. A tehdy všecka království, kteráž poddána sú království římskému, jmenuje jedno království a jednu šelmu, o níž se tuto vypravuje, kteráž vystupuje z moře, totiž zástup a moc království římského vyzdvihuje se vždycky proti věrným a pravdu oznamujícím. A dobře slove šelma ten zástup veškeren spolu a jeden každý z toho zástupu, nebo pravdě jest odporná a vyzdvihuje se zhuoru v pejchu a hněvá se.

Druhá také šelma, mající rohy podobné beráňkovým, to jest pod zpuosobou náboženství a křesťanství puosobí zlé, a ta jest byla sbor konstanský. Slovou šelma, nebo šelemní sou a zhovadilí, tělesní a křehcí,
50 toliko podlé smysluov zevnitřních se spravující, ale duchovních věcí nic necítiece, kteříž sou zjevně hněviví, pyšní, rozkošní, lakotní, vespolek se nenávidiece, krev vylévající, lítí sou a ukrutní jako šelma lítá a zchopní sú k zahálení, k jiedlu, k spání. A když se jim nevede po vuoli, tehdy se hněvají a ztiekají těžce. Nynie zajisté král uherský s těmi, kteříž se ho přidržie, jest
55 šelma veliká, proti pravdě postavující se, a vystupuje z moře, bojuje proti věrným. Mezi námi také, kteří se zdají přídržeti pravdy, mnozí sou ukrutní a lítí. A ti sou šelma ukrutná, žádnému také neodpustie, život vedou pyšný, hněvivý, chlipný. Veliká jest zajisté moc šelmy té náramně, také v stránce boží rozmnožené etc. Nad kterýmžto rozmnožením bylo by potřebie pláče
60 a nařiekanie Jeremiáše proroka.

A ač koli šelma sama v svém bytu jest dobrá, nebo (Genesis) „všecky věci, kteréž učinil buoh, biechu velmi dobré“ etc., ale člověku býti šelmou a tápati v zemských, zhovadilých skutcích a nechápati nebeských, jako die Apoštol: „Zhovadilý člověk nechápá těch věcí, které sou ducha božieho,“
65 toť jest zlé tak šelmou býti, vypadna od světla milosti, a upadnutí v zhovadilost a v zemnatost, a to pod jménem křesťanským. Protož tiem miní Jan, že někdy nebyl takový lid v prvotní cirkvi jako nyní, zhovadilý, zemský, tělesný, smilný, hněvivý, svárlivý. A ti všickni spolu sou ta šelma, jenž proti svatým bojuje. Protož v prvních knihách Mojžíšových Jákob pověděl

70 o Jozefovi, svém synu: „Šelma najlítější sežrala syna mého.“ Tak cirkve
muože rieci, litujúci synuov svých.

„A vystupuje z moře“, totiž z moci a duostojenstvie zemskeho tohoto
světa, jako z kráľuov, kniežat etc., a z neustavičnosti mořské že vystupuje
a nenie založena na pevné skále, pretože trvati nebude a neostojí. Neb se
75 postavila na těch, kteříž duom svojo zakládají na piesku, jakož die Mat. 7.
Protož Jeremiáš v Pláči die: „Hřiechem hřešil Jeruzalém, protože neusta-
vičný učiněn jest.“ Jako i Kain, co šelma zabiv Abele, učiněn jest tulákem
a běhounem na zemi. Jednoho každého člověka tělo jest pravá šelma, kteráž
80 bojuje proti člověku, v nadutí se pozdvihuje a vystupuje zhuoru, chtěje
člověka vnitřního podmaniti sobě. A žádný nebude moci utéci, jedině ktož
má křídla k uletění na poušť. Nebo pokládá se v knihách Genesis 13, že
Sodoma a Gomorra na počátku byly jako ráj. Tak lid křesťanský někdy
dobrý byl, svatý, čistý, ale potom změnili se v šelmu a učinění sou nestáli
a ve všem dobrém mdlí a nestateční etc.

85 I viděl sem z moře šelmu vystupující, ana má sedm hlav
a rohuov deset etc. – V tomto vidění pokládají se naši nebezpeční časové.
A viděl veliký a těžký boj strany šatanovy proti voleným. Netoliko ďábel
sám v způsobě draka ryšavého protiví se svatým božím lidem, ale jeho
oudové též činie. A to tělo znamená se teď skrz šelmu náramně potvornou
90 a hroznou s sedmi hlavami a deseti rohy. A že to připodobnění dobré jest,
die David v žalmu: „Člověk, když byl ve cti, nerozuměl jest, přirovnán jest
hovědóm nesmyslným a podobný učiněn jest jim.“ Člověk, když byl v ráji,
přirovnán jest andělóm, ale když padl, přirovnán jest hovědóm. Též v cirk-
vi prvotní lidé, majíce ducha božieho, spravovali se duchem svatým a roz-
95 máhali se v ohni božím, v milování bližních a boha. Ti lidé nebyli sou šelma.
Ale když ustydla láska k bohu a k bližnímu, když od osvícenie viery a ducha
božieho a milování božieho a synovstvie božieho vypadli, slovou šelma.
A všickni spolu spojení v zlosti proti vyvoleným sou jedna šelma, jejiežto
hlava jedna jest drak ryšavý, zkrvavený krví lidskou.

100 Ktož se tehdy duchem božím spravuje jako světi v prvotní cirkvi,
nenie šelma, ale kteříž ne duchem božím, ale duchem těla a chtivostí žádostí
zlých spravují se, šelma sou. A šelma hledí vždy býti rozvázána; svobodně
jísti, píti, běhati, zaháleti, nehynouti a netrpěti nedostatkuov v tělesných
potřebách, spáti. Tak člověk, nedbaje nebeských věcí ani miluje spasenie
105 svého ani kříže Kristova, ale v rozkoši život miluje, jest šelma. Protož
všickni správcové a milovníci světa a zhovadili s poddanými svými, svět
milující, sou šelma, vystupující z moře tohoto světa. Ač koli usty Krista
vyznávají, ale skutky svými hanějí a potupují a rouhají se Kristu, zákonu
jeho i svatým jeho. Protož šelma, když se urodí, hned se samu miluje.
110 Člověk, když se narodí z boha, Krista miluje, avšak ještě zevnitřní, zhova-
dilý jest člověk. Ale má dotud ruosti člověk vnitřní u viere, aby tento život

zevnitřní veškeren uhašen byl a konečně pak, když duše vychází z těla (2 Korint.): „Ač koli ten, který zevnitřní člověk jest, kazí se a umenšuje, ale vnitřní se obnovuje,“ rozmáhá se v lásce, u viere, v světle božím, totiž
115 v svatých božích lidech. Ale kdež život porušitedlný roste a rozmáhá se v žádostech světa a těla a život duchovní umrtven jest, zhovadilýť jest člověk.

Tenť jest rozdiel na synech božích, že na nich veškeren život zevnitřní umierá, a konečně v poslední hodinu smrti, co se tkne hříecha, zlosti a světa,
120 ale na zlých vešken zevnitřní šťastně se vede, a vnitřní umierá od lásky. Jestliže hyne v časných věcech, hněvá se příliš, lační-li neb žiezni aneb hledá-li čeho; jestliže pro boha trpí, nevděčen jest velmi a bezděky snáší, zhovadilost šelemná tomu překáží. Též když pán činí milosrdenstvie veliké s hříšníkem, dáváje čas ku pokání, spomáhaje v boji s šatanášem i v boji
125 tělesném pro kalich páně, a nevděčni sou, náramně následují těla a pokoje světa; nebo zhovadilí sou a z porušené zhovadilosti nevážie dobrodinie z přijímanie těla a krve Kristovy, ani umučenie jeho sobě rozjímají, ani přikázani jeho etc.

Také vypisuje jejie neforemnost řka, že má 7 hlav pro hříechy ohavné;
130 z lakoty a z sytosti, bez studu, které věci pocházejí od toho lidu, hanba jest mluvití. Opět z té šelemnosti hněvati se, ukrásti, zabiti, spáliti, lakomstvie následovati, neodpustiti dětem ani ženám, to vše pochází od šelemného lidu, ukrutného. Protož pověděl Jákob: „Šelma lítá sežrala syna mého Jozefa.“ Také láti mrzce, bez studu, pejchu provoditi šelemnost a zhovadilost jest. Item jako šelma bez rozumu činí, což koli činí, takéž lid, kterýž ve jméno boží pokřtěn jest, aby se zkušoval, což koli činí, přijímaje tělo a krev Kristovu, bojuje pro zákon boží, ale nic sobě neváží. Item každý opuštěný od ducha božieho šelma jest. Daniel 7° viděl, kterak na velikém moři byl boj větruov; a tu čtyři šelmy vyšly, totiž čtyři králové – vyznamenávají všecka
140 kniežata, krále pyšné, kteříž se pozdvihují proti beránkovi a milují tento svět. Item kteříž padají od rozumu pravého, kterýž neumie dobře užívati božských věcí, šelma jest každý takový. Též padnouti od života bohomyšlného a nábožného k tělesným věcem, k radostem světským, šelma jest. Když by člověk rozuměl božským věcem, radoval by se v nich, miloval by
145 boha, a kdyby potratil takové věci, želel by a plakal by velmi. Ale že nečiní toho, znamenanie jest šelemnosti. Item z pokrmu a nápoje velebné svátosti které věci dobré pocházejí, kterak by sobě umučenie Kristovo měl rozjímati, dobře živ býti, Krista následovati, příkladným býti. Ale toho nečiní. Jako die sv. Jakub: „Zhovadilý člověk nechutná těch věcí, které sou ducha
150 božieho.“ Item jako vyvolení sou jedno v pánu a v duchu jeho, tak také některak sou jedno zhovadilí a šelemní lidé, totiž že milují světské žádosti, že slepí sou, že vieru mrtvou mají.

Ti mají hlav sedm – králové a knížata světská – a rohy – obrany totiž

- a vymlouvane v hriešich, všecku svú moc k světu nachylují. „Podobná
 155 nedvědu.“ Nedvěd sladké věci miluje; a znamená se, že zhovadilý lid libé
 věci světa miluje, které sou sytosti, zahálenie, lakoty, hodování a které sou
 lahodné věci tohoto života. Kterak mnoho jest takových milovníkuov
 tohoto života, kteříž mají žádosti šelemné, příležitějcie k břichu svému
 a k slávě světa! Ti mají nohy nedvězí; kteřížto, ač nemají světa slávy a ne-
 160 mají hojnosti v těch věcech, kterýchž žádají, ale žádají mieti. Druhé usta
 jejie lvová pejchu znamenají; kteříž se s nimi nesrovnávají, ty zlořečí, chlubi
 se a nadýmají, mají-li dary božie, vyvyšují se, mají-li moc světskou, škodí,
 jestliže mluvie, tak se v tom vynášejí, jako by oni byli bohové. Izaiáš:
 „Viděl-lis pejchu Moab? Pyšnejť jest velmi, viac, než muož věreno býti,
 165 a nad to, než muože.“ Tak sú zhovadili a šelemní lidé nynie hotovi k marné
 chvále, a nemohou-liť uškoditi, ale hrozí, pakliť mohou uškoditi, nemají
 miery škozenie.

1 ana jak – 2 etc. atd.; o zámulcích o zármutecích, o trápení – 3 k skonání světa
 před koncem světa – 5 s zástupem s družinou, s vojskem

7 pokládá uvádí, vykládá – 9n. druhé... třetí atd. za druhé, za třetí atd. – 10
 houf družina, zástup; se vyznamenává je vyznačován, vyjadřován – 12 podobná be-
 ránkovi: beránek je symbol Krista a křesťanství

17 zabitou pobitou, rozbitou – 19-20: Zjev. 13,7 – 21-23: Zjev. 13,9 a 10 – 22
 obdrží boj zvítězí

25 skrz světské a duchovnie: tj. prostřednictvím svých pomocníků mezi lidmi
 světskými i duchovními – 29: 1 Jan 2,18 – 32 uložil jí cíl stanovil jí – 33-34 nedopus-
 tila se žádnému trestati nedopustila, aby ji někdo trestal – 38 čtvera království tohoto
 světa: chaldejské, perské, řecké a římské (srov. Dan. 7,19n.) – 40 čtvrtou šelmu praví
 býti hroznou o čtvrté šelmě praví, že je hrozná (srov. Dan. 7,19 a 23) – 44-45 proti
 věrným a pravdu oznamujícím proti věřícím a prorokům – 46 odporná odporující

48 pod způsobou formou, podobou – 49 konstanský kostnický; šelemní šelmoví,
 lotrovští – 50 zevnitřních vnějších – 52 zchopní (m. vzchopní) hotoví – 54 ztiekají (m.
 vztliekají) vztekají; král uherský: Zikmund – 58-59 v stránce boží rozmnožené zveličené
 (šelmy) ve věcech božských, která se rozmohla mezi věřícími v boha – 59-60 pláče
 a nařekanie: nářážka na starozákonní knihu, tzv. Pláč Jeremiášův

61 v svém bytu v své podstatě – 61-62: Gen. 1,31 – 64: 1 Kor. 2,14 – 66
 v zemnatost v přizemnost, v drsnost; Jan: Jan evangelista, podle cír. tradice autor
 Zjevení – 67 někdy kdysi, dříve; zemský hrubý, drsný – 70: Gen. 37, 33

72 zemského pozemského – 73 z neustavičnosti mořské z nestálosti moře – 74
 neostojí nevydrží – 76-77: Pláč 1,8 – 77 Kain: srov. Gen. 4,8 a 14 – 78 běhounem
 poběhlíkem – 79 v nadutí v pyše – 80 člověka vnitřního duchovní podstatu člověka;
 jedině jen – 82 Sodoma a Gomorra: tato města byla podle bible pro zkaženost obyva-
 tel zničena ohněm a sírou

87 šatanovy satanovy, ďáblový; proti voleným proti vyvoleným (k spasení) – 89
 též totéž; znamená se poznává se, lze poznat; teď zde – 91-92: Ž. 48, 21; přirovnán
 jest je podoben; nesmyslným nerozumným – 96 ustydla ochladla, pohasla

102 býti rozvázána býti volná, míti volnost; svobodně podle své vůle – 109 se
 urodí narodí se – 113 se umenšuje zmenšuje se, ztrácí se

119 konečně nakonec – 122 bezděky proti vůli, z donucení – 126 porušené zka-
 ženě

134 *provodití* provozovati – 135 *item* (lat.) rovněž, dále – 136 *aby se zkušoval* aby se zkoušel, aby podléhal zkoušce – 145 *potratil* ztratil – 149-150 *Jakub*: spr. Pavel, 1 Kor. 2,14

154 *vymlouvane v hriešich* omlouvání hříchů; *nachylují* obracejí, svádějí – 154-155 *Podobná nedvědu*: srov. Zjev. 13,2 – 159 *nedvěží* medvědí – 161 *se nesrovnávají* neshodují se, nesouhlasí – 164-165: Iz. 16,6; *pejchu Moab*: pýchu Moabských (podle bible potomků Lotova syna Moaba), kteří sídlili v sousedství Izraelitů vých. od Mrtvého moře – 166 *k chvále* k slávě

Poznámky ediční

Jeroným Pražský: Řeč k chvále svobodných umění

Recommendacio arcium liberalium se dochovala v rkpe UK v Praze X E 24, fol. 241a-250a. Byla otištěna K. Höflerem jako projev Husův v díle *Geschichtschreiber der husitischen Bewegung* 2, Vídeň 1865, s. 112-128 (s četnými vadnými četnými rkpu a neoznačenými vynechávkami). Přinášíme zde proto v lat. znění tu část Jeronýmova projevu (fol. 245a-250a), která byla pojata do tohoto Výboru v překladu a s poznámkami A. Molnára. – Z literatury srov.: F. M. Bartoš, M. Jeroným Pražský, Jihočes. sb. hist. 14, 1941-5, 41n.; týž, Půlstoletí husitského bádání a nové nálezy husitských památek, Praha 1935, 20n.; týž, Francouzský předchůdce Koperníkův a jeho ohlas na Karlově universitě v době předhusitské, Jihočes. sb. hist. 12, 1939, 36n.; R. R. Betts, *The Great Debate about Universals*, Prague Essays, vyd. R. W. Seton-Watson, Oxford 1948; J. Kejř, *Sporné otázky v bádání o Dekretu kutnohorském*, *Acta Universitatis Carolinae – Historica Universitatis Carolinae Pragensis* 3, 1962 sv. 1, s. 83-121.

Recommendacio arcium liberalium

...Cum igitur hee speciosissime virgines, septem artes liberales, unaque cum matre sua regina philosophia, huic venerabili coree huius quodlibeti noscuntur adesse atque affuisse, erubescerent clerici magistrique quam plurimi, qui se harum puellarum amatores gloriantur sophistice, eo quod ad solempnitatem earum comparere invitati non ausi sunt, matrem nostram facultatem arcium, quantum in eis extiterat, de-honestantes. Sed qui in verecundiam matris nostre aut sui excellentissimi filii venerabilis magistri quodlibetarii hoc facere ex conspiracione credebant, nonne propriis irretiti consiliis ingressi sunt abyssum confusionis? Et quoniam quodlibetum exstat clericalis milicie validum torniamentum, in quo magistri singillatim ferro argumentorum probantur hincque pro viribus limitata accipiunt preconia, quomodo non erubescerent nostri magistri quam plurimi, qui suam presenciam impudenter ab actu hoc subtraxerant profectumque, qui vel racione congressuum universis scolari-bus spectantibus eorumque doctrinam sed frustra exspectantibus evenisset, indecenter abstraxerunt.¹ Sic milites seculares aut clientes magnam verecundiam putarent, quamvis cum vite corporee periculo ut vocati non venirent. Hiis igitur magistris singulis et universis qui actui huic veluti torniamento huius quodlibeti affuerunt, vos, o studentes carissimi, iure obligamini, eo quod et beneficiorum neminem decet esse immemorem, ceteris vero tamquam timidis militibus eas grates referetis, quales meruerunt. Et tanta sint dicta pro laude, honore et gloria virginum pulcerimarum, liberalium arcium, earumque professorum cum venerabili matre earum, regina philosophia.